

L'AIGUAT DE SANT PAULÍ

9 i 10 d'octubre de 1994

JORDI FORT BESORA

El Marcel·lí de cal Ros estava dormint. Cap a les cinc de la matinada, el soroll d'una gran tempesta el despertà. Els llamps i els trons eren un no acabar mai i la pluja molt forta. Es va posar les sabatilles per pujar a les golfes i veure què passava amb les goteres. Començà a escampar estris per recollir l'aigua que s'esmunyia entre les teules. Se'n tornà al llit confiat que el problema estava resolt, però, a l'estona, el soroll de l'aigua que baixava pel carrer i de la que començava a córrer per dins de casa el va treure del llit, i decidí posar remei a aquell desgavell. Tot el corredor n'anava ple. Pujà dalt de les golfes, baixà cap a la cuina: l'aigua sortia pertot arreu. Mentre pujava i baixava mirà per la finestra i veié com els avellaners de la parada de cal Pocurull començaven a córrer tots sols Ribatell avall. Des de la finestra que dona a la plaça guaità cap al pont i veié com la parada de ca la Feliciania estava tota inundada. El riu d'en Segué i el Ribatell s'havien ajuntat i tot semblava un immens bassal. Eren les sis de la matinada i, a la llum dels llampecs, anà contemplant el desastre. Cap a les set, la pluja afluíxà i les aigües minvaren. Al camí de la Llòdriga que passava pel Camp de l'Espert, hi notà una cosa estranya: l'aigua feia un salt cap amunt. L'endemà quan hi baixà, veié que havia aixecat la solera de ciment del camí en el tram que travessa el riu, i l'havia arrossegada i deixat encallada al mig del Ribatell, tot escampant el corrent enfurismat pel damunt de les parades del Santiago i del Camp de l'Espert. Després continuà plovent molt, però les aigües anaven més baixes.

Dies més tard anà a una rovellonera que hi havia al barranquet que va de la Gallarda fins al Coll de la Inglesa, ja molt amunt, prop de la plantada del Joaquimet. Quan hi arribà, tot havia desaparegut: la paradeta, el pi sota el qual sortien els rovellons, i també la terra. Només hi havia una lloanca pelada.

-Com és possible que aquest pi i aquesta terra, que són a uns cent metres del pic, i per tant sense massa terreny per recollir aigua, hagin desaparegut? Quanta aigua devia caure en aquell indret per ser capaç d'emportar-se tot allò que era quasi dalt del cim de la muntanya?

Això argumentava el Marcel·lí quan recordava el lloc. Havia de ser una pluja fora de mida.

Des dels Rancs fins als costers de mas d'en Toni, havia trobat llocs semblants

on l'aigua també féu estralls inimaginables. Ell pensa que allà, probablement, més que ploure hi va diluviar.

L'Albert de cal Cerdà recorda que la pluja va ser normal durant tot el diumenge i que fins al vespre no començà a intensificar-se. Cap a mitjanit, pel soroll que feien les canaleres, va notar que l'aiguat era fort, però no es mogué del llit. Vora les sis del matí, arribà l'hora de llevar-se per portar els fills a Tarragona on estudiaven. El dia ja puntejava, però fins a les set no hi hagué prou llum per veure el riu i les muntanyes.

Des de les finestres del menjador, l'Albert i la seva família contemplaren com el Ribatell anava creixent i recuperant el seu llit natural pel mig del camp de futbol, i com l'aigua s'emportava els avellaners de les parades dels voltants, per transformar-se finalment en un gran llac on queien els salts d'aigua que es despenjaven dels marges.

Llavors va comprendre que no era convenient sortir de casa, perquè trobarien les carreteres tallades. Digué a l'Anna Maria i als fills que havien de suspendre el viatge. Cap a les nou, quan ja era de dia, la pluja afluíxà i s'adonaren que allò que acabaven de viure era una catàstrofe de grans dimensions. El primer pensament fou anar a veure què passava a la Riera. Per seguretat agafà el 4 x 4, i el Sergi el volgué acompanyar. En tombar el Bec de la Gallina, l'aigua es despenjava pertot arreu, i això feia perillosa la conducció, de manera que prudentment s'aturà al replà on es llençaven les escombraries. El cotxe, que havia dormit al ras, devia estar molt humit i el motor deixà de funcionar. Però la seva preocupació va ser mirar el cirerer que hi havia davant del maset, perquè hi havia deixat fermat el gos. El Sergi creia que el cirerer estava al seu lloc, però ell pensava que no, ja que veia el maset, i només era possible veure'l si el cirerer no hi era. Tot era confús, perquè les coses no es trobaven al seu lloc.

Contemplà tota la riera i s'adonà que era impossible passar. Baixava tanta aigua que intentar-ho era córrer el risc de ser engolit. No hi havia voreres; el riu abastava des dels avellaners de cal Ros fins als paradons de conreu que tenien sota els peus. Quan el cotxe s'engegà se'n tornaren cap a casa, però en arribar a la carretera van baixar fins al pont de ferro, on la riuada omplia tot el forat. Allí hi havia més gent i tothom era del parer que en cap moment l'aigua no havia passat per sobre del pont. Engegà l'emissora de protecció civil, que sempre duia al cotxe, i van poder escoltar una veu que parlava de fets catastròfics i també que no era

possible arribar a Capafonts perquè el barranc del mas d'en Verd estava tallat. Llavors parlà per l'emissora i els explicà la situació a Capafonts, remarcant que era molt greu però que cap persona no corria perill. Travessaren el pont per anar fins al de Tarrascona i contemplar com l'aigua, que omplia tot l'arc del pont, sortia per l'altra banda tal com surt per la goma d'una mànega: amb molta pressió i fent una gran brogit. Després anaren cap al Barral, al camí de Barrulles, on l'aigua arribava ran de les parades dels dos costats del riu. Quan passats dos dies hi tornà, aquest encara no es podia travessar, i volgué la casualitat que en aquell moment arribés a l'altra riba l'amo de mas d'en Toni, que havia anat pujant pel costat de Barrulles amb la intenció d'anar fins al poble a fi que sabessin que estava bé. Parlaren una estona i va quedar clar que, de moment, el mas d'en Toni continuava aïllat, ja que no era possible passar els rius per enlloc. Tornà al mas més tranquil després d'haver parlat amb l'Albert. Al mas del Dinerat hi vivia un xicot que també quedà aïllat, i que l'Albert trobà quan intentà anar a la riera. Hagueren de parlar a crits, un a cada costat del corrent. Ell li preguntà si veia el cirerer amb el gos, i l'altre li digué que sí, que era més avall, enganxat a unes alzines, però amb el gos ja mort.

Feia molts anys que l'Albert mesurava la pluja a Capafonts amb un pluviòmetre que té al terrat, però aquell dia no ho va fer fins passades les nou, perquè tenia moltes coses urgents al cap. Quan anà a buidar-lo, era ple a vessar i mesurava 275 litres, però vés a saber quantes hores feia que s'havia omplert. Recorda que, mentre entrava a casa, deixà la proveta a fora perquè anés recollint la pluja que continuava caient. Durant el poc temps que tardà a tornar, es van recollir 10 litres, i diu que llavors ja no plovia gaire, perquè la tempesta havia afluixat, però encara en van caure uns 30 més. Té anotada la data exacta.

La vigília, diumenge, havia anat tot el matí de cacera sota un plovisqueig que, cap allà a les sis de la tarda, s'anà transformant en una pluja forta però no tempestuosa. Era normal que estigués cansat, i aquella nit dormí profundament. Pensa que la pluja havia de ser molt forta per despertar-lo. Creu que el pluviòmetre es devia omplir aviat i li sap greu no haver-lo buidat a temps. És una llàstima que no puguem disposar de la dada més important. A Prades i a la Febró tampoc ningú no va mesurar la pluja. A Prades hi plogué menys, i diu que un amic seu li explicà que havia deixat un bidó cilíndric al ras i tingué la pensada de mesurar l'aigua. N'hi va trobar 400 mil·límetres, i el mateix amic també era del parer que havia plogut molt més dalt dels Montllats i dels Pagesos que al terme de Prades.

El Salomó de cal Llarg també es despertà abans de les cinc del matí, quan el seu pare ja feia estona que lluitava amb les goteres que queien per qualsevol lloc de la teulada, ja que aquesta no podia engolir tanta aigua com baixava del cel. Sa mare també es llevà i els tres no donaven l'abast a posar aïnes sota els rajolins d'aigua. Per la porta que dóna a l'era, entrava a raig fet, i això va durar fins que es va fer de dia. Quan començà a clarejar, miraren per la finestra de la sala. La mare va comentar que no es distingia res perquè hi havia boira i que no veia els avellaners al capdavall de les parades, però el Salomó va dir-li que si no es veien era perquè l'aigua ho cobria tot.

A l'estona, quan el dia ja era clar del tot, els va dir que ell anava fins a la Plana per veure què havia passat. Agafà el cotxe i pogué arribar fins a l'entrada del camí de les Planes: més endavant no podia passar, perquè l'alçada d'aigua acumulada al camí ho feia impossible i va baixar del cotxe per anar a peu. Anava passant per sobre del marge o pel camí, segons es podia, fins a arribar a la Plana. Els marges eren salts d'aigua que venia dels Plans i saltava pel damunt de les pedres. Davant la bassa de l'oncle Enric hi havia un forat de més d'un metre de fondària. A la Plana l'aigua havia entrat per totes les parades dels pomers i a la vora del riu s'havia emportat els avellaners i fins i tot la parada. L'amplada del riu era tan gran que es feia difícil saber-ne els límits. Vist el desastre, va voler anar fins al Pont Vell per contemplar l'espectacle en aquell indret per on havia de passar tota l'aigua. Devien ser una mica més de les deu i el nivell del riu era un metre més alt que el pont, i als marges dels dos costats hi havien quedat els senyals, encara visibles avui, del màxim nivell assolit. L'ull del pont estava mig embussat per troncs d'arbres que havien quedat de través però, amb tot, l'aigua passava violentament i, a poc a poc, anava emportant-se la riba dreta. Decidí anar més avall per veure l'aiguabarreig del riu i del Barral. Al primer pas s'esfondrà dins d'un sot al mig del camí, i l'aigua li cobria mig cos. Passat l'ensurt, continuà cap als avellaners de cal Pocurull i seguint per la part més alta s'apropà al Barral, però el lloc on s'unien els dos rius encara era lluny perquè el nivell tan alt impedia apropar-s'hi més. Se'n tornà cap a casa convençut que mai ningú no havia vist una cosa tan grossa com allò que acabava de contemplar. L'acompanyava una olor ben curiosa que el sorprengué molt: era l'olor que fan les pedres quan s'esclafen topant les unes amb les altres, olor de pedra calcària aixafada. També tenia el cap ple d'un brogit intens, el brogit de l'aigua que saltava pertot arreu.

A la tarda anà fins al serret del Fumat, damunt la Manubra, per veure la vall de les Fous. Allí va contemplar una cosa mai vista: de la cinglera de la riba esquerra, davant del bosc del Llarg i abans d'arribar a les parades de la Manubra, sortia un

raig enorme d'un forat de la roca i fins avui ningú no ho ha tornat a veure.

Al matí, abans de sortir de casa, va pujar al terrat per contemplar la Pixera. Sempre que plovia ho feia. El salt és espectacular i val la pena. Aquell dia, però, era una cosa nova mai imaginada: era com una cortina d'aigua que abastava els dos costats del barranc, molt ample; tant, que costa d'imaginar. Deduí que, en aquell indret, la pluja havia estat encara més forta que al poble, ja que el barranc de la Pixera és molt curt i per arreplegar tanta aigua en poc terreny, per força havia hagut de ploure d'una manera molt intensa.

El Pep Fortet es llevà a les set del matí perquè a l'habitació començava a rajar una gotera provinent de l'aigua que entrava pel finestral de les golfes. Tancà la finestra i de moment la gotera s'estroncà, però s'adonà que aquella no era una pluja normal, plovia a semals i pensà que fóra difícil que s'aturés. Se'n tornà al llit, però ja no va poder dormir, perquè la tempesta era molt forta. Tornà a pujar a dalt de les golfes i a la llum dels llampecs s'adonà que allò era un aiguat de debò com els de Santa Tecla i de Sant Lluç. Va veure com la parada del Joan de la Feliciana anava desapareixent sota l'aigua; també com el Ribatell decidia tornar a passar pel lloc de sempre i les seves aigües lliscaven pel mig del camp de futbol i tot seguit envestien la parada del Marino emportant-se els avellaners l'un darrere l'altre, aigües avall. Es vestí i després d'esmorzar anà cap a l'era del Rector. Des d'allí es fixà en un detall curiós: l'aigua del Barrall arribava fins a la soca del cirerer que hi ha a la lloanca de les Petxines. Havia d'anar a veure què passava a les parades del Barral que són prop del riu. Es calçà les botes d'aigua i agafà un impermeable de plàstic. Vora les deu del matí era allí contemplant com l'aigua arribava fins dalt de les parades i començava a fer còrrecs per dins dels avellaners. Només hi va poder arribar trescant pel damunt dels pedregals, ja que els conreus eren uns bassals immensos; fins i tot els que fan pendent anaven plens d'aigua. Vist allò, volgué veure què passava al Pont Vell. Sempre havia sentit dir a la padrina de cal Llarg que, quan hi hagué l'aiguat de Santa Tecla, l'aigua arribava fins a la volta del pont, i que l'oncle Baptista, a l'aiguat de Sant Lluç, també havia anat fins allí per veure com baixava el riu, i li havia sentit explicar moltes vegades que faltava un pam per arribar a la volta. Ja al pont, de seguida va mirar fins on arribava el nivell de les aigües aquell dia, però no va poder amidar-ho perquè el pont no es veia: estava colgat per més d'un metre d'aigua i els senyals indicaven que unes hores abans havia arribat molt més amunt. Encara som a temps d'amidar-ho exactament, em va dir, perquè el senyal és ben visible. El pont estava una mica embussat per un parell

d'arbres, però no era possible veure-ho, perquè només en sobresortien les rames.

Quan tornava cap al poble va veure que alguns homes eren al pont de la carretera, i anà cap allà per explicar-los el que havia vist. Alguns havien passat amb el cotxe a l'altre costat del riu, però els més prudents preferiren no arriscar-se, no fos cas que el riu s'emportés el pont. A l'estona, uns quants xerraven damunt del pont per explicar allò que cadascú havia vist, quan de sobte sentiren un soroll fortíssim dins l'aigua. Era una roca immensa que va petar contra el pilar central del pont i tot seguit continuà rodolant riu avall. Quan ja tots hagueren marxat corrents, es miraren, i les cares parlaven de l'esglai. Els digué que havien estat una mica ases de no pensar com era de perillós romandre allà sobre. Els que tenien els cotxes a l'altra banda els van tornar a passar ràpidament i ja s'ho miraren des de la carretera amb els peus posats a la terra ferma.

El Pep opina que el més increïble de la riuada fou la rasa que es va obrir als castanyers de Barrulles i també les destrosses al barranc que baixa de la Gallarda i arriba al riu per la vora de les parades del mas d'en Toni. Allí les aigües s'emportaren uns marges de doble paret de més de dos metres d'amplada, i van canviar totalment la fesomia d'aquella contrada.

-Si aquest aiguat del dia de Sant Paulí va ser més fort que els de Santa Tecla i de Sant Lluç, quants anys devia fer que no hi havia hagut una pluja semblant a Capafonts? Segurament més de mil, o vés a saber.

El Pep Fortet acabà assegurant que ell no tornaria a veure-ho i que desitjava que ningú no ho hagués de patir.

